

Gyógyszerésztörténeti közlemények

Gyógyszerészet 24. 210—218. 1980.

Adatok Csontváry Kosztka Tivadar gácsi gyógyszerészi éveiből

DR. MEZEI OTTÓ

A szerző a korabeli újságcikkek és lapközlemények alapján a jeles autodidakta festő, Csontváry Kosztka Tivadar gácsi gyógyszerészi éveiről számol be. Kosztka 1884 végén Gácsra (Halic) személyijogú patikát nyitott, amelyet 1891 elejéig maga vezetett. Humánus érzéstől indítva javasolja az ingyenes gyógykezelés bevezetését az arra rászorulóknak számára. Gyógyszerészi és közművelődési tevékenységével azonban magára vonja Forgách gróf haragját, aki tönkreteszi. Gyógyszertárát bérlőnek adja át, ő pedig egy időre Münchenbe utazik festészeti tanulmányok folytatására. Kosztka tehát korának szakmailag élen járó gyógyszerészeként, foglalkozását szociális indítékú közéleti tevékenységnek tekintette, ezzel függ össze az az értellenség, amelyet működése az áldatlan vidéki környezetben kiváltott.

*

Az eddigi Csontváry-irodalom az ember és a festő megítélésében Kosztka Tivadar ilyen vagy olyan jellegű pszichózisát kulcskérdésnek tekintette. E beállítás alapját a tízes évek egyoldalú és értetlen kritikái teremtették meg, majd a torz megítélés Lehel Ferenc két kötete (1922, 1931) nyomán általánossá vált. Emberi alakjának megértéséhez a divatos elméletek és a feltételezések helyett célszerűbb ahhoz a tárgyi anyaghoz folyamodni, amely életére vonatkozóan rendelkezésünkre áll. Az irodalomban gácsi gyógyszerészi tevékenységéről csupán bizonytalan adatokat találunk. A korábbi szerzők úgy vélték, hogy a gyógyszerészetet egyszerűen „polgári” foglalkozásnak tekintette, s az alatt a tíz év alatt, amely a gácsi patika végleges bérbe adását megelőzte, legfőbb gondja a festészet folytatásához szükséges anyagi eszközök megteremtése volt. Önéletrajza szerint is 1894 elején Münchenbe ment, Hollósy Simon magániskolájába, s ettől kezdve kizárólag a festészetnek élt.

Ujabb felkutatott újságcikkei alapján a gácsi évekről átfogó s a tényeknek megfelelő képet kapunk. Kimutatható, hogy 1884 és 1891 között élénk közművelődési, sőt társadalomreformeri tevékenységet fejtett ki, miközben heves összeütközésbe került a gácsi Forgách-családdal, amely szövetkezve a falu maradi gondolkodású vezetőségével, végül is távozásra kényszerítette a gazdaságilag és szellemileg fejlett nemzetállam eszméjét képviselő Kosztka Tivadart. Gyógyszerészi működését e tevékenysége lényeges részének tekintette, s ezzel is heves visszatetszést váltott ki a falu vezetőiből. Tevékenységéről a „Gyógyszerészi Hetilap” 1886-os és 1887-es számaiban

számolt be, Csontosy, illetve Csontossy néven. Ezek az írások egyrészt a gyógyszerész Kosztka Tivadart új megvilágításba helyezik, másrészt értékes adatokat nyújtanak az akkori közegészségügyi állapotokhoz.

Első írása „A gyógyszertárak helyzete a vidéken” címmel jelent meg [1]. Kosztka 1886 nyarán írta. A második „A gyógyszerárulás, tekintettel a vidékre” 1886. december 28-i keletű [2]. Kosztka az első cikkben is gácsi tapasztalataira támaszkodik, de a helység nevét csak a második cikk végén írja ki, miután személyes küzdelmeit az olvasóközönség elé tárta. Írásai szerint azzal eleve tisztában volt, hogy működése a fejlődés ügyét szolgálja. Így — amint írja — az „újabb viszonyokhoz”, vagyis az 1867 utáni kapitalizálódáshoz nem alkalmazkodó rétegek közül sem „a volt földesúri nemesek, az ún. dzsentrik”, sem „a társadalom minden rétegében, így a gyógyszerészi karban is észlelhető” maradi gondolkodásúak körében nemigen találhat megértésre. (A gácsi gróf Forgách-család korabeli tagjai esztelenül költsékes főnemesek voltak, akik a falu fölött emelkedő kastélyhoz, egy időre, a Wenckheim-családba való beházasodás folytán jutottak hozzá [3].)

Kosztka kritikai helyzetfelismerésében először is szembeeszköző tényként kénytelen megállapítani, hogy a fejlődés ügyének szolgálata vidéken majd-hogynem leküzdhetetlen akadályba ütközik:

„Tessék egy civilizálatlan vidéken, ahol még a szegénységgel is számolni kell — a vénasszonyok kuruzsló hadával, a kocsmárosokkal, szatócsokkal s kereskedőkkel —, állást foglalni úgy orvosnak, mint gyógyszerésznek, s hivatkozni a törvényre mint olyanra; a vényért 20—40 krajcárt, a gyógyszerért ugyanannyit követelni akkor, amikor a vénasszonyok csupa baráti szeretetből adják a füveket egy db kenyérért, a kocsmárosok, szatócsok, kereskedők a cseppeket két krajcárért oly mennyiségben, hogy a beteg el is alélhat tőle”.

Ezen az áldatlan helyzeten radikális megoldással gondolt segíteni. A javasolt megoldás ebből az időből származó gazdasági reformjavasolataival [5] az alacsony néposztályok érdekét szolgálta: „Közegészségi szempontból, hol a szükség parancsol, a kevésbé vagyonosak és a szűkölködők az állam költségén gyógykezeltessenek.” (Cs. kiemelése [6].) A „szegény lakosság gyógyszerellátásának kérdésével” csak 1889 végén, jóval Kosztka javaslata után foglalkozik a „Gyógyszerészi Közlöny”. A szerkesztőség álláspontját képviselő szerző arra a megállapításra jut, hogy „a bajokon csak kiterjedtebb állami intézkedéssel lehet segíteni”, s nem „az árszabvány tételeinek leszállításával”

[7]. Amikor pedig 1890-ben egy Zemplén megyei körorvos a nép számára ingyenes gyógykezelés bevezetését javasolja, a javaslatot a lap szerkesztősege ellenzéssel fogadja [8].

Kosztka az említett első cikkben a közegészségügyi törvény egyik pontjának megváltoztatását is javasolja [9]. Eszerint új gyógyszer-tár felállítására csak abban az esetben engedélyezhető, ha annak anyagilag megfelelő forgalma valóban — nem *pro forma* — biztosítottnak látszik. Minthogy *Kosztka* szerint a gyógyszertárak a „közegészségügy úttörői”, feltétlenül kívánatos, hogy a fölállítandó gyógyszertárak a közegészségügy alapvető követelményeinek megfeleljenek. Ha pedig manapság — mint az akkori évekre célozva írja — évi 1000—1200 Ft-ot, tehát igen keveset forgalmazó gyógyszertárt még bérbé is kínálnak, a bérlő annyira keveset tud majd fizetni a tulajdonosnak, hogy az a megélhetéshez sem elegendő, nemhogy a gyógyszertár korszerű, közegészségügyileg kifogástalan működtetéséhez [10]. Fentebbi javaslatával függ össze — mint látni fogjuk — patikájának korszerű fejlesztése.

Itt említi meg a hazai gyógyszerészet folytonos vitájának tárgyát képező ún. „kézi eladást”. Vidéken ugyanis a receptkészítéssel egyenrangú, sőt annál jelentősebb bevételi forrást jelentett a házi szükséglet fedezésére, s a kisebb bajok gyógyítására szolgáló, kereszttel nem jelzett gyógyszerek eladása, amelyekre a hivatalos árszabvány nem volt kötelező. Közelebből: a gyógyszerész pl. kinint szabadon kiadhatott, de ha valaki „hideglelés elleni szert” kért, s a gyógyszerész kinint adott ki, ezt az orvosok nagy része kuruzslásnak tekintette [11]. *Kosztka* úgy látja, hogy a „kézi eladással” szemben a *valódi* kuruzslók működésének kell gátat vetni, mert azok „a gyógyszerészt jogosan megillető jövedelmétől megfosztják, a gyógyszertárak életképességét alapjukban megingatják, a gyógyszerész adósságát szaporítják, s bekövetkezik azon időpont, melyben hogy a lefoglalástól vagy a csódtól meneküljön, gyógyszertárát másra átruházni kénytelen” [12].

E cikk megírásával egy időben a „Nógrádi Lapok és Honti Híradó” „hirdetések” rovatában három egymást követő héten (július 18., július 25., augusztus 1.) közzéteszi azokat a „kézi eladású” gyógyszereket, „melyekkel minden néven nevezendő gyári vagy kereskedői reklám háttérbe szorul s versenyeptelen” [13]. Tudnivaló, hogy a reklámozás hasznát még eperjesi—bártfai kereskedő-éveiben tanulta, amikor *Wainck Antal* mellett Bártfa-fürdő ásványvízellátását intézte [14]. A *Kosztka* által eladásra kínált szerek az ásványvízen és a fertőtlenítőkön kívül (nyers karbolsav, telített klórmész) kizárólag alkoholos készítmények voltak (magyar és francia konyak „zsirt növelő erősítőszert”, sósborszesz, hangyaszesz, mustárszesz, menta-, borókaszsesz, levendula-, cukor-, rózsaszsesz és az „általános népszerű gácsi magyar keserű”). A reklámszöveg egyik, vidéki lapban szokatlan fogalmazású mondata a személy megnevezése nélkül a szesz-eladás jogát kizáróla-

gosan birtokló (regálébérlő) gróf *Forgách Antalnénak* szólt, akit „a közönség egyenes kizsárolásával” s „a milliók egy helyre való gyűjtésével” vádol, amely — mint írja — „tovább nem tartható fenn”. *Forgáchnéval* hamarosan perbe is keveredik tiltott szeszárulás címén. Szükséges azonban megjegyeznünk, hogy a korabeli „Gyógyszerész lexicon” [11] szerzője a gyógyszerészek védelme érdekében hevesen kikel a konyak nagymérvű hamisítása ellen, s maga *Kosztka* is az említett perben majd azzal védekezik, hogy „a gácsi népet a jó szesz ivásához” akarta szoktatni, s „a rossz szesztől megóvni” [15]. A per *valódi* indítóokairól s *Kosztka* további küzdelmeiről második írása tájékoztat.

Most már kertelés nélkül kitergetei néhány éves tortúráját. Az első folytatásban [16] azt a helyzetet jellemzi, amely megtelepedésekor fogadja a faluban:

„Egyes papok (célzás a gácsfalvai plébánosra) homeopátia mellett köhögés elleni porokkal, labdaesokkal is üzérkednek; a regálébérlők magas fokú szesz kisiben is árusítanak emberi s állati gyógycélna, a kocsmárosok mindenféle füveknek készletben tartásával, pálinkában és borban való áztatással itatják a betegeket, a szatócsok, kereskedők mindazt, amit a nép venni szokott, 2 krajeárért árusítanak, ilyenek: a cseppek, szeszflék; a bábak nemcsak az abortus előidézését tartják jó üzletnek, hanem a szó szoros értelmében véve ezek a fő kuruzslók, saját konyhájukban főzik a teákat, a flastromokat, altatókat s hashajtókat; még hátra vannak a vénasszonyok, akik egész nyáron át gyűjtik a különböző füveket, s ezek elárulásából élnek telen, s végül jön a vándor zsidó, aki köhögési cukorkákat s itt-ott labdaesokat visz a hátán, elől pedig a kezében egy zacskó nadállal házalva; az utóbbi üzlethez még a cigányok is hozzájárulnak, és így készen van a tudós társaság minden betegség gyógyítására”.

Nemcsak a falu egyszerű népe tartozik ügyfelek közé, hanem a falu vezetősége is: „Ha egy főszolgabírónak a gyermeke betegszik meg, oda előbb a tudós bábát vagy egy kuruzsló asszonyt hívnak meg, s ha ezek egyike valamilyen cifra nevű füvet ajánl mint egyedüli sikeres szert, hát akkor van lótás-futás, házról házra kerestetik az, s ha már sehol sem található, jönnek a gyógyszertárba előbb megkérdezni, vajon van-e ez?” Feladatát ezek után világosan látja: nem veheti át a kuruzslók szerepét, a kézi eladás növelése helyett arra kell törekednie, hogy a közönséget a gyógykezelésnek megnyerje, s az orvosi rendelvények kiszolgáltatása hozza meg a gyógyszertár szükséges jövedelmét.

Cikke második folytatásában [17] ismerteti részletesen gyógyszerészeti működését. Először is a szolgabírák elutasító fogadtatásával nem törődve, felmérte azt a vevőkört, amelyre szerencsés esetben számíthatott: „Mint szakember körültekintém a vidéket, s azt találtam, hogy a felállítandó gyógyszertár előtt több mint 40 kis községnek, vagyis 25—30 ezer léleknek el kell haladnia, ha a piacra készül.” A helyi orvostól értesült arról, hogy a szatócsok, kocsmárosok, regálébérlők több mint ezer forint értékű Hoffmann- és fahéjeseppet szereznek be Teschenből, s a nép az orvos helyett a legkisebb bajjal

a paphoz, a bábához, a regálébérlőhöz vagy valamelyik vénasszonyhoz fordul segítségért. A környék szegény lakosságára való tekintettel elhárítja, hogy „a lehető egyszerű s olcsó kiszolgálással fogja a vidéket szolgálni s megnyerni”. Azonban az ellenállást nyomban tapasztalni kénytelen:

„Miódön egy kis pohárka Hoffmann-cseppet 3 kr-ba számítotték s egy vény 30—40 kr-nál nem volt több — talán a véletlen is úgy akarta, hogy az orvos akkor drágább szereket nem rendelt —, egy egész bizottság ostromolt meg (persze az érdekelt gyógyszerárulókból), hogy ha oly olcsón adom a szereket, a nép, melyekhez szokva nines, nem fogja elfogadni mint jó gyógyszerári szereket, s adtak is tanácsot, a regálébérlő képviselője, hogy a Hoffmann- és a többi cseppeknek pohárkája 10 kr legyen, a vények pedig 2—3 Ft-ot tehetnek ki; mert a nép úgy van szoktatva, hogy mikor az orvost hívják, 20—30 Ft áll készen egy parasztgazdánál a költségek fedezésére. És ily tanácsokkal halmoztak el, sőt ami több, még az orvost is erről meggyőzni akarták — természetesen saját érdekükben”.

A látottak és hallottak heves felháborodást váltanak ki belőle, segítőkészségét fokozzák: „Meg voltam teljesen lepetve s áthatva, hogy szegény a vidék, s e szegény földhöz tapadt nép képes legyen 20—30 Ft-ot orvosra, gyógyszerre költeni? ez mégis csak sok! figyelő állást foglaltam el, s azt tapasztaltam, hogy a jelentkező betegeket a község végén már a kuruzslók fogadják (a patika a község legszélén, a losonci út mellett volt); s hol egyik, hol a másik kocsmába vagy a bábához viszik mellékutakon, elkísérve felszerelik, s a pénztől kifosztják, legföljebb 2 kr-ért olysmiért küldték a gyógyszerertárba, mi alig érthető volt.”

Kosztka e tapasztalatok birtokában kezdett hozzá a gyógyszerertár fejlesztéséhez: „Előbb a gyógyszerertárt oly karba helyeztem, hogy mindenkinek feltűnt, s hogy mi kívánni való sem maradt fenn; egy sebész, egy specialitás s három belgyógyászati szakaszra osztám fel, s mindent, amit gyógyszerertárban láttam külföldön, még a citromot sem véve ki, megszereztem lehetőleg első vagy második kézből, s nem kellett kárral adnom a házi szereket, s ellenfeleimmel bátran kiállhattam a versenyre; árjegyzéket küldtem a vidékre, elvél tűzvén ki e jelmondatot: »szerezük be a legjobbat legolcsóbban» (ez szerepel az említett hirdetésszövegben is), és nem sopánkodtam azon, hogy a nagyközönség pártfogása meddő, de nem is volt már szükség kuruzslókra, kiknek hátat fordított a közönség, s így senki segélyére sem voltam kényszerülve, aki megvédjen a szolgabírák zaklatásaitól, kik eltoltak valamennyi szesz tartalmazó gyógyszernek vény nélküli kiszolgáltatásától, s ezt az alispáni hivatal helyben is hagyta. De mert nemcsak a jog, hanem a köteleesség érzete, állásom s a gyógyszerertár jó hírneve hátrálásban nem akadályozott, nem tágitottam; s a vidéknek közönségét úgy a cseppekkel, mint a só és sónélküli borszesszel, úgy a nadályokkal, mint a gyógyfüvekkel megnyertem, s himlős betegeknél a citrommal való kuruzslásnak is véget vetettem, mert ezeket a legjobb minőségben a gyógyszerertárban olcsóbban szerzi be a nagy közönség”.

Végezetül megjegyzi: „Másfél év óta ki vagyok téve a kellemetlenségnek, a rúgalomnak, de hiába, az a tudat serkentett, hogy ha a kuruzslókat el nem némitom, el kell buknom; s így a közegészségügynek határozott előnyére úgy a gyógyszerertárnak, mint saját existenciámnak biztos alapot szereztem”.

Így festett hát *Kosztka Tivadar* küzdelme, amit gyógyszerertára felvirágoztatásáért a közegészségügy s az elmaradott paraszti közönség érdekében Gá-

eson folytatott. A fentiek ismeretében érthettük meg kálváriáját is, amelynek előzményeiről sem a „Losonc és Vidék”-ben, sem a „Nógrádi Lapok és Honti Híradó”-ban megjelent cikkei, illetve az utóbbiban közzétett hivatalos közlemények alapján nem alkothattunk magunknak pontos képet. A teljes hírlapanyag ismeretében világos a helyzet: a község vezetősége, a gácsfalvai plébános és a gróf *Torgáchok Kosztka Tivadar*t betolakodó s ügyeikbe és üzelmekbe beavatkozó idegennek tekintették, aki társadalmi helyzetével sem érdemelte ki megbecsülésüket, hiszen — bár valójában értelmiségi volt — még „polgárnak” sem számított. (*Kosztka* egyik cikkében elpanaszolja, hogy évi adója a „kapás emberével” azonos, csak azért, mert ő nem „gácsi hrnesár, azaz polgár” [18].) Csak az alkalmat várták, hogy leszámoljanak vele, s ehhez jött kapóra elmarasztaltatása „regálé csonkítás” címén, amelyet nemcsak az alispáni hivatal, hanem a balassagyarmati közigazgatási bizottság is jóváhagyott, kötelezve őt 14 hektónyi szesz árának megtérítésére [15]. Egyben elrendelte, hogy „a patika gondnoki kezelésre adassék”.

A minisztérium *Kosztka* fellebbezésére [19], a döntést elnapolva, 1887 júniusában a tiszti főorvos véleményét is kikéri [20]. Így születik meg ez év augusztusában az ítélet, amely „regálé esonkítónak” mondja ki ugyan *Kosztka*t, de „a grófnét kártérítési igényének a bíróság előtti érvényesítésére utasítja s a provizorságot (ti. a gyógyszerertár gondnoki kezelésbe vételét) nem rendeli el” [21]. Az ügy folytatását a „Losonc és Vidék” 1891. február 22-i számában megjelent árverési hirdetmény alapján rekonstruálhatjuk. Ennek értelmében a losonci járásbírósg a gácsi patika egész berendezését („szobabútorok, gyógyszerertári felszerelés és berendezés, gyógyanyagok, sebészeti eszközök, szerek és illatszerek stb.”) megadott napon nyilvános árverésre boesátja. *Kosztka* ugyanis — amint a hirdetmény szövegéből értesülünk — 1888 novemberében egy losonci gyógyszerésztől 4500 Ft kölcsönt vett fel, s miután az összeget két és fél év elteltével sem fizette vissza, a járásbírósg végrehajtást, majd árverést rendelt el. A kölcsönre, a fentiek után aligha kétséges, a kártérítési összeg kiegyenlítése miatt volt szüksége. Az árverésre azonban valószínűleg nem került sor: *Kosztka* február 15-ével bérbe adta a patikát *Hackenberger László* Arad megyei gyógyszerésznek [22]. 1894-ig *Hackenberger* a gácsi gyógyszerertár bérlője, ekkor *Kosztka* — egy évre — öccsének, *Lászlónak* adja át [23]. Önéletrajzában ezt az évet, 1894-et jelöli meg a patika bérbeadási időpontjaként.

A felsorolt adatok együttesen, *Kosztka* emberi alakját a korábbi értelmezésekkel szemben nemcsak hitelt érdemlően állítják elénk, hanem fényt vetnek kivételes nagyságára is. Megjegyezhetjük, hogy gyógyszerészi tevékenységet korábban is folytatott, sőt az előbb említett bérbe adás után — egy-egy bérlet felmondásával vagy megszünte-

tésével — rövidebb időre ismét személyesen vette kezelésbe a gácsi patikát, sőt a történetek után néhány évvel, az állami anyakönyvvezetés elrendelésekor a belügyminiszter a gácsi anyakönyvi kerületbe *Kosztka* nevezte ki anyakönyvvezető-helyettesnek [24].

IRODALOM ÉS JEGYZETEK

1. *Gyógyszerészi Hetilap* (a továbbiakban *Gy. H.*), 1886. aug. 20. és aug. 27. — 2. *Gy. H.*, 1887. febr. 19. és febr. 26. — 3. *Kabar Zoltánnénak* (Budapest), Székely Sándor leányának utolsó bérlője, majd tulajdonosa volt. — 4. *Gy. H.*, 1886. aug. 20. — 5. Mezőgazdasági viszonyaink és a házi ipar: *Losonc és Vidéke*, 1886. márc. 28.; A mezőgazdaság és pénzhiány: *Losonc és Vidéke*, 1886. júl. 25.; Mezőgazdaságunk és a hazai ipar: *Losonc és Vidéke*, 1886. szept. 12 és szept. 19. (Valamennyi cikk *Kosztka Tivadar* aláírással jelent meg.) — 6. *Gy. H.*, 1886. aug. 20. — 7. *Gyógyszerészi Közöny*, 1889. 52. szám (vezércikk). — 8. — 9. Egy reformjavaslat, *Gyógyszerészi Közöny*, 1891. 1. sz. — 9. *Kosztka* 1877 és 1879 között jogot hallgatott, *Kosztka Mihály* néven rendkívüli hallgatóként. L. A Bpti Kir. Magy. Tudomány-Egyetem Almanachja az 1877—78. és az 1878—79. tanévre. Jogi tanulmányait 1893-ban folytatja. — 10. *Gy. H.*, 1886. aug. 27. Lényegében hasonlóan nyilatkozik Schédy Sándor „A Magyarországi Gyógyszerész-Egylet huszonöt éves történeté”-ben (Bpest, 1897). — 11. *Kazay Endre*: Gyógyszerészi lexicon, I—4. kötet. Nagybánya, 1900. („Kézi eladás”). — 12. *Gy. H.*, 1886. aug. 27. — 13. A hirdetés teljes szövegét l. Hann Ferenc: A gácsi patikus. Ismeretlen dokumentumok *Csontváryról*. Palócföld, 1973. 3. sz. A szerző a „Nógrádi Lapok és Honti Híradó” részleges anyagára támaszkodik. — 14. A név szerepel *Csontváry* kézírásos önéletrajzában (Dr. Gegesi Kiss Pál tulajdonában). A „Wainek és Társa” működéséről l. Chalupka Rezső: a Bártfa-fürdő történetének vázlata. Eperjes, 1895. L. még: Ung, 1868. június 25. — 15. *Nógrádi Lapok és Honti Híradó* (Továbbiakban *NLHH*) 1887. jún. 23. — 16. *Gy. H.*, 1887. febr. 19. — 17. *Gy. H.*, 1887. febr. 26. A további hivatkozás nélküli idézetek a lap e számában találhatók. — 18. *Kosztka Tivadar*: A közönség köréből. *Losonc és Vidéke*, 1886. dec. 5. — 19. *NLHH.*, 1887. ápr. 17. — 20. *NLHH.*, 1887. jún. 12. — 21. *NLHH.*, 1887. aug., 21. — 22. *Gy. H.*, 1891. febr. 28.; Gyógyszerészi Közöny, 1891. febr. 28. — 23. Az évenként kiadott Gyógyszerészek évkönyve, illetve Gyógyszerészi zsebnaptár (Gyógyszerészek zsebnaptára) feltünteti a magyarországi gyógyszerészek tulajdonosait és bérlőit, illetve kezelőit. (Szerk. Varságh Zoltán stb.). — 24. *NLHH.*, 1896. aug. 23. A tisztséget másfél-két évig viselte (23).

(Lakcím: 1026 Budapest, Orsó u. 53.)

Érkezett: 1977. XII. 11.

O. Mezei: *Данные из лет Чонтвари Костка Тивадар проведенных им фармацевтом в Гаче*

Автор на основании современных статей и газетных сообщений пишет о годах известного художника, Чонтвари Костка Тивадар проведенных им в Гаче фармацевтом. В конце 1884 года в Гаче (Галич) он открыл аптеку на личных правах, которой он сам руководил до начала 1891 года. Из гуманитарных чувств предлагает введение бесплатного лечения нуждающимся. Однако своей фармацевтической деятельностью и по общему просвещению привлекает гнев графа Форгач,

который разорил его. Он передал аптеку арендатору, а сам уезжает на время в Мюнхен продолжать обучение живописи. Значит Костка, профессионально выдающимся фармацевтом своего времени, считал свою профессию общественной деятельностью по социальным причинам, с этим связано непонимание вызванное его деятельностью в незавидной провинциальной среде.

O. Mezei: *A contribution the the life period of Tivadar Csontváry Kosztka, when he was working as a pharmacist in Gács*

The famous painter-artist, T. Csontváry, Kosztka opened a pharmacy in Gács at the end of 1884 and managed it until 1891. During that period he was fighting against charlatanism, having been rather common in the region. On humanitarian principles, he proposed to secure unpaid medical treatment for the poor. His public activities contracted, however, the malevolence of the family of Count Forgách, who ruined him by charging him with illegitimate selling of alcohol. He was compelled to lease his pharmacy for a while. He travelled then to Munich to study painting. According to the contemporary press publications, Csontváry was not only the outstanding painter whose fame has not still faded, but also a socially minded pharmacist, whose professionally exemplary activities had not been appreciated in his unfortunate provincial environment.

O. Mezei: *Daten aus den Apothekerjahren von Tivadar Kosztka Csontváry in Gács*

Der Author berichtet aufgrund zeitgenössischer Zeitungsartikel und Zeitungsnachrichten über die Apothekerjahre des hervorragenden autodidakten Malers Tivadar Kosztka Csontváry in Gács. Kosztka eröffnete Ende 1884 in Gács (Halič) eine personenrechtliche Apotheke, die er bis anfangs 1891 persönlich leitete. Schonungslos nahm er den Kampf mit den die Gegend umspannenden Kurfuschern auf. Von humanem Gefühl geleitet schlägt er die Einführung der unentgeltlichen Heilbehandlung für die darauf Angewiesenen vor. Mit seiner apothekarischen und kulturellen Tätigkeit zog er sich den Zorn der Grafen Forgách zu, die ihn ruinierten. Er übergibt seine Apotheke einem Pächter, er selbst reist für eine Zeit nach München um seine malerischen Studien fortzusetzen. Kosztka betrachtete, als beruflich fortschrittlicher Apotheker seiner Zeit, seinen Beruf als eine sozialbegründete öffentliche Tätigkeit; hiermit hängt jene Verständnislosigkeit zusammen, die seine Tätigkeit in der segenslosen ländlichen Umgebung auslöste.

* O. Mezei: *Indikoj pri la farmaciistaj jaroj de Tivadar Csontváry Kosztka, pasigitaj en Gács*

La aŭtoro surbaze de samtempaj gazetartikoloj kaj publikaj raportoj pri la farmaciistaj jaroj — pasigitaj en Gács — de la elstara, autodidakta pentristo, Tivadar Csontváry Kosztka. Fine de la jaro 1884 Kosztka malfermis propran apotekon en Gács (Halič), kion li direktis ĝis la komenco de 1891. Senindulge li luktis kontraŭ la ĉarlatanaj ĉeretaĵoj la ĉirkaŭaĵon. Kondukite de humana sento, li proponas enkonduki de la senpaga kuracado por la malriĉuloj. Per sia farmaciista kaj kultura agado li surprisigis al si la koleron de la grafoj Forgách, kiuj bankrotigis lin. Sian apotekon li transdonas al luanito, kaj li provizore forveturas al München por fari pentrartaĵn studojn. Kosztka do — kiel fakte avangarda farmaciisto de sia epoko — rigardas sian okupiĝon kiel sociale motivitan publikvivan agadon. — kun tio interrilatas la nekomprenejo, kiun kaŭzis lia agado en la senbena provinca medio.